

César Reyes Nájera

Αρχιτέκτονας, διδάκτωρ στα Συστήματα και Υλικά Βιοκλιματικής Κατασκευής και συνιδρυτής του dpr-barcelona. Στο έργο του αναζητεί μια θερμοδυναμική προσέγγιση στην αρχιτεκτονική, εστιάζοντας σε κοινωνικά ζητήματα και στην ανταλλαγή ύλης και πληροφοριών σε αστικά περιβάλλοντα. Ερευνά επίσης την εξέλιξη και εφαρμογή των βιοϋλικών στην αρχιτεκτονική. Υπήρξε συνεπιμελητής του Κύκλου Think Space 2013-2104 στο Ζάγκρεμπ και της έκθεσης *Adhocracy Athens* στη Στέγη Γραμμάτων & Τεχνών.

Pelin Tan

Η Pelin Tan είναι κοινωνιολόγος και ιστορικός τέχνης. Έχει κάνει διδακτορικό στην κοινωνικά στρατευμένη τέχνη στον αστικό χώρο και μεταδιδακτορικό στη μεθοδολογία της καλλιτεχνικής έρευνας στο Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Μασαχουσέτης. Η Tan ερεύνησε χώρους που χρησιμοποιούνταν από καλλιτέχνες και αστική δικαιοσύνη στην Ευρώπη (2004), στην ηπειρωτική Ασία και την Ιαπωνία (2012, 2015). Μαζί με τον Anton Vidokle, συνδιευθύνει τα επεισόδια επιστημονικής φαντασίας *2084*, σχετικά με το μέλλον της τέχνης. Είναι μέλος των συλλογικοτήτων βίντεο Artikişler/videocurry και του bak.ma, ενός ανοιχτού αρχείου ψηφιακών μέσων για τα πολιτικά κινήματα στην Τουρκία. Η Tan είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Mardin Artuklu της Τουρκίας. Υπό έκδοση είναι η δημοσίευσή της με τίτλο *ARAZI* (Sternberg Press, Βερολίνο, 2015).

Βαλεντίνα Κάργα

Η Βαλεντίνα Κάργα, γεννημένη στη Χαλκιδική, είναι καλλιτέχνης με υπόβαθρο στην αρχιτεκτονική, η οποία ζει στο Βερολίνο. Αφού αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλίας με πτυχίο στην αρχιτεκτονική, συνέχισε με υποτροφία στη Μεταπτυχιακή Σχολή του Πανεπιστημίου Καλών Τεχνών του Βερολίνου (UdK). Στη δουλειά της καταπιάνεται, συχνά μέσα από συνεργατικές δράσεις, με ζητήματα όπως η αυτονομία, η εκπαίδευση, η βιωσιμότητα, η επικοινωνία, το DIY και τα κοινά. Τα πρότζεκτ της ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και την ενεργό ανάμειξη, ενώ μερικές φορές καταλήγουν οραματιζόμενα εναλλακτικές για δομές της κοινωνίας, όπως για την οικονομία και τα παιδαγωγικά ιδρύματα. Ανάμεσα σε αυτά τα πρότζεκτ είναι και το Θερινό Σχολείο Εφαρμοσμένης Αυτονομίας στο Βερολίνο, μια ερευνητική πρωτοβουλία με στόχο την καταγραφή της τεχνογνωσίας, αλλά και των κοινωνικών, πολιτικών και συναισθηματικών πτυχών της αυτόνομης κατοίκησης. Η Βαλεντίνα Κάργα είναι επίσης ιδρυτικό μέλος της ομάδας Collective Disaster. Έχει παρουσιάσει έργα της στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στην Αθήνα, στην Μπιενάλε της Αθήνας και σε μια μεγάλη έκθεση που επιμελήθηκε η Whitechapel Gallery. Αυτή την περίοδο, μαζί με τον Pieterjan Grandry, ετοιμάζουν ένα καινούριο πρότζεκτ στα πλαίσια του προγράμματος εικαστικής έρευνας Vilém Flusser στο Βερολίνο.

Εφαρμοσμένη Αυτονομία σε έναν αντιφατικό κόσμο

Η γλώσσα είναι το όχημα που διαθέτουμε για τη διαμόρφωση των σκέψεών μας, την επικοινωνία και, συνεπώς, την κατασκευή πραγματικότητας. Υπάρχουν κατασκευές που μας κάνουν να φανταζόμαστε τον κόσμο μέσω του χρήματος και κατασκευές που προσπαθούν να αμφισβητήσουν τον κυρίαρχο ρόλο τους χτίζοντας μια πιο δίκαιη πραγματικότητα βασισμένη σε διαφορετικές αξίες. Ποια πραγματικότητα θα επιλέξουμε να ενισχύσουμε: αυτήν της εμπορευματοποίησης ή αυτήν των κοινών;

Παρ' όλα αυτά, τα «κοινά» είναι ένας αμφιλεγόμενος όρος και ορίζοντας. Η χρήση του γίνεται ολοένα πιο εμφανής και η σχετική φιλολογία αυξάνει διαρκώς.

Συμφωνούμε με κάποιους φίλους μας που λένε το εξής: όταν σκέφτεσαι για τα κοινά ουσιαστικά διερωτάσαι για τους θεμελιώδεις θεσμούς και τις βασικές κατηγορίες της ανθρώπινης ύπαρξης στις αρχές του 21ου αιώνα: έθνος, κράτος, δημόσιο, λαός, ιδιωτικό, περιουσία, νόμος, χρήμα, πολιτισμός, φύση, ιστορία – για να αναφέρουμε ενδεικτικά λίγα παραδείγματα. Έτσι, αν τα κοινά είναι μια διαρκής κριτική και μετάβαση από όλες τις θεμελιώδεις έννοιες που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη Δυτική κουλτούρα, θα έπρεπε τελικά να θεωρήσουμε τις λέξεις ως κάτι που χρειάζεται επανεξέταση και εκ νέου επινόηση. Δεν μπορούμε να προχωρήσουμε εάν δεν αλλάξουμε τη γλώσσα μας και δεν μπορούμε να χτίσουμε μια κουλτούρα των κοινών χωρίς μια νέα γλώσσα. Η γλώσσα είναι μια θεμελιώδης πτυχή της σχέσης μας με τον κόσμο και μεταξύ μας.

Η παρουσίαση, που βασίζεται σε μια συνεχιζόμενη συζήτηση και συνεργασία με τη Laura Lovatel, θα περιλαμβάνει παραδείγματα όπως το Temple of Holy Shit και το Summer School for Applied Autonomy (Θερινό Σχολείο Εφαρμοσμένης Αυτονομίας), που συμμετέχουν στην έκθεση, αλλά θα κάνει επίσης λόγο για ένα νέο πρότζεκτ που αναζητά συνδέσεις μεταξύ της πρακτικής της κομποστοποίησης και της φεμινιστικής θεωρίας για μια εφαρμογή στην πόλη της Αθήνας. Με αυτό το μακρόπνοο πρότζεκτ, θα θέλαμε να διερευνήσουμε την έννοια των αποβλήτων και τις επιπλοκές που φέρνει στην καθημερινή σχέση μας με τον (υλικό και άυλο) κόσμο. Θα θέλαμε να προβληματιστούμε πάνω σε αυτό συλλογικά, διερωτώμενοι πώς να εξαλείψουμε αυτή την έννοια σε μια κουλτούρα των κοινών.

Alessandro Petti

Ο Αλεσσάντρο Πέττι είναι αρχιτέκτονας και μελετητής πολεοδομίας, ιδρυτικό μέλος και συν-διευθυντής του DAAR (Ινστιτούτο Αποαποικιακής Αρχιτεκτονικής), ενός αρχιτεκτονικού γραφείου και προγράμματος φιλοξενίας καλλιτεχνών που συνδυάζει τις εννοιολογικές θεωρίες και τις αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις

(www.decolonizing.ps). Παράλληλα με την έρευνα και την πρακτική εξάσκηση, ο Πέττι ασχολείται επίσης με την κριτική παιδαγωγική, ενώ είναι ιδρυτικό μέλος του *Campus in Camps*, ενός πειραματικού εκπαιδευτικού προγράμματος που φιλοξενείται στον παλαιστινιακό προσφυγικό καταυλισμό Dheisheh στη Βηθλεέμ (www.campusincamps.ps).

Ο Πέττι έχει γράψει για την αναδυόμενη χωρική τάξη, που υπαγορεύεται από το υπόδειγμα ασφάλειας και ελέγχου, στο βιβλίο *Arcipelaghi e enclave* ([Αρχιπέλαγος και θύλακοι], Bruno Mondadori, Μιλάνο 2007) και, πιο πρόσφατα, συνέγραψε –από κοινού με τα άλλα δύο ιδρυτικά μέλη του DAAR, τη Sandi Hilal και τον Eyal Weizman– το βιβλίο *Architecture after Revolution* ([Η αρχιτεκτονική μετά την

επανάσταση], Sternberg, Βερολίνο 2014), μια πρόσκληση για αναστοχασμό των σημερινών αγώνων για δικαιοσύνη και ισότητα, όχι μόνο μέσα από την ιστορική προοπτική της επανάστασης, αλλά επίσης και από εκείνη της συνεχιζόμενης πάλης για αποαποικιοποίηση.

Αλ-Μασά ή ο Χώρος του Κοινού

Στη Δυτική πολιτική σκέψη, η έννοια του δημόσιου χώρου συνδέεται συχνά με ένα «συλλογικό συμφέρον», ένα «κοινό αγαθό». Ωστόσο, σε άλλα πολιτιστικά πλαίσια, όπως για παράδειγμα στις χώρες του αραβικού κόσμου, η έννοια του δημόσιου χώρου θεωρείται ύποπτη. Στα χρόνια της άμεσης αποικιακής κυριαρχίας, το δημόσιο δεν συμβόλιζε το «συλλογικό συμφέρον» του τοπικού πληθυσμού· αντίθετα, εξέφραζε την αλαζονική, βίαιη και εκμεταλλευτική εξουσία της λευκής ευρωπαϊκής ελίτ. Στο όνομα του δημοσίου, οι κρατικές αποικιακές αρχές απαλλοτριώναν όσα μοιράζονταν οι άνθρωποι.

Για το Συμπόσιο της Αθήνας, θα ήθελα να προτείνω μια κριτική κατανόηση της σύγχρονης έννοιας του δημοσίου, με μια εκ νέου θεώρηση της έννοιας του κοινού. Αντί για τη χρήση του πληθυντικού *κοινά* (commons), που είναι πιο οικείος στην αγγλοσαξονική παράδοση, προτιμούμε τη χρήση του ενικού, του *κοινού* δηλαδή (common), προκειμένου να παραπέμψουμε στη λατινική προέλευση του όρου: *communis*. Το λατινικό *communem* είναι μια σύνθετη λέξη, που σχηματίζεται από το σύνδεσμο *com=cum*, δηλαδή «μαζί», και το ρήμα *mōnēs*, που η αρχική του σημασία ήταν «υποχρεούμαι να συμμετάσχω». Αυτή η θεμελιώδης πλευρά του κοινού, ένα αίτημα για ενεργό συμμετοχή, είναι επίσης παρούσα στον αραβικό όρο *αλ-μασά*, που αναφέρεται στα κοινοτικά εδάφη που κατανέμονται εξίσου στους αγρότες. Αυτή η μορφή κοινοτικής χρήσης γης δεν ήταν πλήρως αναγνωρισμένη από τον οθωμανικό νόμο –και γι' αυτόν το λόγο η *μασά* δεν αναγνωριζόταν με έγγραφο τίτλο στον Οθωμανικό Κώδικα– και απορρίφθηκε από τις αποικιακές αρχές εξαιτίας, υποτίθεται, της οικονομικής αναποτελεσματικότητάς της. Τα αποικιακά καθεστώτα, μια και ενδιαφέρονταν για έλεγχο των εδαφών, βλέπουν στα εδάφη *μασά* μια συλλογική διάσταση πέρα από κρατικό έλεγχο. Συνεπώς, η *μασά* έχει μετατραπεί σε κρατική γη και έχει περιέλθει υπό τον έλεγχο της δημόσιας γης την οποία διαχειρίζεται ο κρατικός μηχανισμός. Η *μασά* είναι κοινά εδάφη, που αναγνωρίζονταν μέσω της χρήσης τους στον ισλαμικό κόσμο. Προέκυψε ως συνδυασμός των ισλαμικών αντιλήψεων περί ιδιοκτησίας και των εθιμικών πρακτικών χρήσης γης των κοινοτήτων ή των φυλών. Η *μασά* μπορούσε να υπάρξει μόνο εκεί όπου οι άνθρωποι αποφάσιζαν να καλλιεργήσουν από κοινού τη γη. Τη στιγμή που σταματούν να την καλλιεργούν, χάνουν την κατοχή της. Πρόκειται για κατοχή μέσω της κοινής χρήσης. Συνεπώς, αυτό που προκύπτει ως θεμελιώδες είναι ότι, προκειμένου να υπάρξει αυτή η κατηγορία, πρέπει να ενεργοποιηθεί από κοινές χρήσεις. Σήμερα, μπορούμε να αναρωτηθούμε εάν είναι δυνατό να επανενεργοποιήσουμε την κοινή καλλιέργεια, επεκτείνοντας τη σημασία της καλλιέργειας σε άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες που συνεπάγονται την κοινή φροντίδα για τη ζωή (ο αγγλικός όρος για την καλλιέργεια, *cultivation*, ετυμολογείται από το λατινικό *colere*, που σημαίνει «φροντίζω τη ζωή»).

Δημήτρης Παπαλεξόπουλος

Ο αρχιτέκτονας Δημήτρης Παπαλεξόπουλος (γενν. 1953) είναι καθηγητής στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, διευθυντής του Εργαστηρίου Οικοδομικής (<http://atru.arch.ntua.gr/>) και διευθυντής του FabLab Athens (<http://fablabathens.gr/>). Εισηγήσεις του σε συνέδρια και συμμετοχές του σε ερευνητικά προγράμματα αναφέρονται στο χώρο και την τεχνολογία, τη διαμόρφωση τεχνικής σκέψης, καθώς και τις εφαρμογές των τεχνολογιών της πληροφορίας στην αρχιτεκτονική. Το μεταπτυχιακό του μάθημα στην Αρχιτεκτονική έχει ως σημερινό ευρύτερο θεματικό αντικείμενο τον επαναπροσδιορισμό της τοπικότητας στην κοινωνία της πληροφορίας, τον παραμετρικό σχεδιασμό και το σχεδιασμό διάδρασης. Το αρχιτεκτονικό του έργο, στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, περιλαμβάνει νέα κτίρια και ανακαινίσεις ιστορικών και σύγχρονων κτιρίων. Είναι συγγραφέας των βιβλίων *Τάκης Ζενέτος, Ψηφιακά οράματα και αρχιτεκτονική* (2006, μαζί με την Ελένη Καλαφάτη) και *Ψηφιακός Τοπικισμός* (2008). Περισσότερες πληροφορίες: www.ntua.gr/archtech, www.archsign.gr.

Ψηφιακά Κοινά Σχεδιασμού

Μπορούν τα Ψηφιακά Κοινά Σχεδιασμού, βασισμένα σε μια κατανομημένη ευφυΐα, να μας βοηθήσουν να δομήσουμε μια απάντηση στην πραγματική κρίση, μέσω μιας χαμηλής τεχνολογικά και ταυτόχρονα έντονης γνωσιακά συνεργατικής προοπτικής; Η παρουσίαση προτείνει την επαναδιαπραγμάτευση εννοιών σχετικών με έναν κατανομημένο, μερικό σχεδιασμό, μέσω μιας οπτικής των ψηφιακών κοινών. Ο ψηφιακός σχεδιασμός υπερβαίνει τα όρια των μεμονωμένων έργων και μέσω αλγορίθμων ανοιχτού κώδικα, αποδεικνύει τη διαρκή του αποτοπικοποίηση και επανατοπικοποίηση σε μια σειρά από έργα.

Τείνει να είναι πανταχού παρών, διαμορφώνοντας μια ροή κώδικα που διακινείται ανάμεσα σε όλες τις δυνατές αρχιτεκτονικές προτάσεις.

Ο σχεδιασμός αποκτά έτσι το χαρακτήρα του κοινού.

Τα Ψηφιακά Κοινά Σχεδιασμού είναι δεξαμενές πλήθους μικρο- αρχιτεκτονικών επιλύσεων, πλήθους μικρο- συντάξεων. Καλύπτουν τμηματικά πλευρές του σχεδιασμού και αναμένουν την ενεργοποίησή τους σε ευρύτερα σχεδιαστικά σχήματα.

Αρνούνται επίσης τη μοναδική και τελική “φόρμα”, πριμοδοτώντας μια δικτυακή σύνταξη. Τείνουν να αντικαταστήσουν το σχεδιασμό του αντικειμένου με το σχεδιασμό διασυνδεδεμένων μοναδικοτήτων. Τελικά, θέτουν υπό συζήτηση την πανταχού παρουσία του σχεδιασμού ως στόχο της διαδικασίας, συνδέοντάς την με την (τοπική) παραγωγή αξίας.

Ben Vickers

Ο Ben Vickers είναι επιμελητής εκθέσεων, συγγραφέας, ερευνητής, τεχνολογιστής και λουδίτης. Επιμελητής αυτή την περίοδο της σειράς αναθέσεων ψηφιακών έργων της Serpentine Galleries, είναι επίσης συνδιευθυντής του LIMAZULU Project Space, υπότροφος του Near Now και συντονιστής για την ανάπτυξη ανοιχτού κώδικα του unMonastery, ενός νέου κοινωνικού χώρου κοσμικής αντίληψης που υλοποιήθηκε πιλοτικά στη Ματέρα της νότιας Ιταλίας το 2014 και πλέον ετοιμάζεται να αναπαραχθεί σε όλη την Ευρώπη, την περίοδο 2015-16. Στον ελεύθερο χρόνο του, είναι συνεργάτης της κοινωνικής πλατφόρμας EdgeRyders, συμπαραουσιάζει το

πρόγραμμα νομαδικών συζητήσεων The Thought Menu και είναι εμπνευστής του πρότζεκτ Open Funerals.

Προτάσεις, Θραύσματα και Διδάγματα από το unMonastery

«Όταν πρόκειται για εργασία, είναι εξαιρετικά δύσκολο να συμβιβάσεις το να βγάζεις χρήματα με το να βγάζεις νόημα. Οι άνθρωποι εργάζονται για να βγάλουν τα προς το ζην. Άλλοι πάλι εργάζονται για να βγάλουν κάτι σημαντικό. Όμως, οι δύο αυτές εργασίες δεν είναι η ίδια εργασία.»

Σε αυτό το σημείο της ιστορίας, αποδεχόμαστε ότι η υποχώρηση είναι εξίσου νομιμοποιημένη με την ανάπτυξη· ότι μοντέλα συλλογικής προσπάθειας δείχνουν ένα δρόμο βέλτιστης χαμηλής κατανάλωσης για την ανθρώπινη εξέλιξη· ότι μια σύνθεση αστικών και περιφερειακών στρατηγικών επιβίωσης θα μπορούσε να αποτελέσει μια πλατφόρμα για τη μελλοντική ζωή· ότι η «λιτή αφθονία» μπορεί να γίνει ένας ελκυστικός στρατηγικός στόχος που να παρέχει σημαντική συναισθηματική ικανοποίηση.

Σε συνάφεια με αυτά τα συμπεράσματα, η πρωτοβουλία unMonastery αποσκοπεί να διαμορφώσει ένα νέο είδος κοινωνικού χώρου, συγγενούς με τους χώρους συν-κατοίκησης και συν-εργασίας, αντλώντας έμπνευση από τις παραδόσεις τόσο του μοναχισμού όσο και της κουλτούρας ανοιχτού κώδικα των Hackspace· στον πυρήνα της έννοιας του unMonastery είναι μια επιθυμία αναδημιουργίας των καλύτερων κοινωνικών λειτουργιών του παραδοσιακού μοναστηριού.

Αυτή η ομιλία του Ben Vickers, ενός από τους συντονιστές του unMonastery, θα υφάνει μια διαδρομή μέσα από τα θραύσματα της πρόσφατης και παλαιότερης δραστηριότητας, παρουσιάζοντας μια επιλογή προτάσεων εμπνευσμένων από κατανεμημένη ομαδική εργασία που αναμένεται να υλοποιηθεί και θα σκιαγραφήσει τα ιδιαίτερα πολιτιστικά τεχνουργήματα που έχει μέχρι στιγμής παραγάγει το πείραμα αυτό.